

Bekämpa hemlösheten!

Öppet brev till Barn- och äldreminister Maria Larsson och socialutskottets ledamöter med förslag till åtgärder från Lunds universitet, forskare, prefekt, dekanus och rektor

Hemlöshetsfrågorna har blivit styvmoderligt behandlade i årets budgetproposition. En parallell till den sänkta krogmomsen sticker i ögonen: sänkningen kostar oss fem miljarder kronor om året och det är mycket osäkert om den kommer att skapa några nya jobb. Däremot tycks vi inte ha råd att satsa den miljard som det skulle kosta att ge 18 000 hemlösa en egen bostad och stoppa vräkningar av barn. Vi behöver också ändra arbetssätt och i stor skala pröva modellen "Bostad först" som vi är övertygade ger mycket bättre resultat och troligen på sikt också lägre kostnader för samhället. Vi har all respekt för att regeringen måste göra prioriteringar men resultatet blir nu att vi som redan har det bra kan äta ute oftare och lite billigare och kanske blir det även några fler jobb men de hemlösa fortsätter att vara hemlösa. Vi vet att många är illa berörda över dagens hemlöshetsproblem och tror att en satsning på den här gruppen skulle ha ett stort folkligt stöd.

Forskare vid Lunds universitet har sedan länge forskat om fattigdom och hemlöshet. I dag vet vi både genom den internationella forskningen och i vår egen forskning att hemlösheten inte är ett något olösligt problem. Däremot är det, som det också påpekas i budgetpropositionen, ett mycket komplext problem. Det handlar till exempel om bostadsförsörjningen, att stoppa tillflödet av nya grupper hemlösa, att stärka de hemlösas rättigheter i lagstiftningen, att utveckla hemlöshetsforskningen, att komma tillrätta med den i dag helt oreglerade sekundära bostadsmarknaden där kommunerna i allt högre utsträckning kommit att få agera hyresvärdar gentemot bostadsmarknadens riskgrupper, att komma tillrätta med det svenska härbärgessystemet med sina

destruktiva inslag, att använda mer effektiva metoder i arbetet med hemlösa, att ändra de negativa attityder som ofta sprids om de hemlösa osv.

Eftersom problemet är så komplext behövs krafttag och en samlad strategi för hur man ska komma tillrätta med problemen, både mer kortsiktigt och långsiktigt. Det är annars lätt att man ägnar sig åt en stuprörspolitik och endast löser de mest akuta och medialt synliga problemen. Ambitionerna behöver höjas rejält. För även om kommunerna har ett stort ansvar för frågan, så måste statsmakten visa att den är angelägen och viktig. Annars kommer inget nödvändigt trendbrott att ske. Hemlösa har inga starka organisationer och har svårt att offentligt agera för sin sak.

Hemlösheten har ökat i Sverige sedan vi gjorde den första nationella kartläggningen 1993 och nya grupper har synliggjorts. Vid den senaste nationella räkningen år 2005 fanns det 18 000 hemlösa. Det var en rejäl ökning sedan 1999, då den tidigare kartläggningen gjordes. I december kommer Socialstyrelsen att presentera nya siffror och det är knappast troligt att andelen hemlösa har minskat.

De hemlösa är långt ifrån en homogen grupp; den består av psykiskt sjuka människor, kvinnor som misshandlats, äldre hemlösa, unga människor som är på väg in i vuxenlivet och tillfälligt delar rum med andra, personer som drabbats av ekonomiska problem, personer som blivit vräkta på grund av ekonomiska eller andra problem, personer som genomgått behandling eller avtjänat fängelsestraff och skrivs ut till ett liv på gatan.

Men den mest upprörande yttringen av hemlösheten är att det i Sverige år 2011 fortfarande vräks barnfamiljer. Kronofogdemyndigheten har numera skyldighet att föra statistik över ansökningar om och verkställda vräkningar som berör barn. Det finns tillgänglig statistik sedan tre år tillbaka. År 2008 berördes 2 363 barn av ansökningar om vräkningar, 2009

berördes 2 274 och 2010 berördes 2 562 barn. De barn som berördes av verkställda vräkningar var för respektive år 716, 618 respektive 632 barn. Statistik från de första kvartalen i år visar att vräkningar av barnfamiljer fortsätter och ser till och med ut att öka.

Det finns också en betydande grupp barn som är hemlösa utan att de har vräkts. De bor på tillfälliga korttidsboenden och är en grupp som man nästan aldrig talar om. Boverket har dessutom haft i uppdrag att kartlägga hur många barn som fanns inom den sekundära bostadsmarknaden, dvs. den bostadsmarknad där kommunerna i praktiken får agera hyresvärdar och den enskilda får olika typer av specialkontrakt som inte omfattas av hyreslagstiftningen och kan tvingas flytta med kort varsel. Enbart 74 kommuner kunde besvara frågan. Trots detta fanns det 2010 omkring 4 000 barn inom den sekundära bostadsmarknaden som därmed saknar en långsiktighet i sitt boende. Att kommunerna inte kunnat besvara enkäten visar på en stor kunskapsbrist.

Nyligen presenterade Stadsmissionen i Stockholm en egen enkätundersökning riktad till landets kommuner om hur situationen ser ut för ungdomar i hemlöshet. Enligt undersökningen ökar antalet unga som är hemlösa.

Även i jämförelse med våra nordiska grannländer har Sverige en något högre hemlöshet. I en artikel från 2008 konstaterar forskarna Lars Benjaminsen och Evelyn Dyb att en sannolik orsak till Sveriges högre tal är den att svenska hemlöshetspolitiken bygger på en sekundär bostadsmarknad i många kommuner. Hemlösa släpps inte in på den ordinarie bostadsmarknaden vilket leder till att det finns hemlöshet även i kommuner där det inte förekommer bostadsbrist!

Det är bra att hemlösa får utrymme i budgetpropositionen och att inte frågan förbigås med tystnad. En del förslag från regeringen är mycket lovvärda till exempel att man långsiktigt vill arbeta med bostadsförsörjning och sysselsättningsfrågor,

att man vill förbättra vräkningsstatistiken, att tillsätta nationell samordnare och att man vill ge länsstyrelserna i uppgift att bistå kommunerna.

Men dessa förslag räcker inte på långa vägar.

Vi föreslår därför:

– **Att man tar ett helhetsgrepp** om frågan som spänner om allt från ett starkare lagskydd för de hemlösa till den stora frågan om hur den framtida bostadsförsörjningen ska regleras för bostadsmarknadens riskgrupper.

– **Att man höjer ambitionen** i den svenska hemlöshetspolitiken och inför kvantitativa mål som tydligt visar hur mycket hemlösheten ska minska över tid. Det går inte att arbeta med inte förpliktigande allmänt hållna mål och ambitioner. Vi menar att målen succesivt håller på att devalveras. I den senaste hemlöshetsstrategin var det ett mål att inga barn skulle vräkas. I budgetpropositionen finns följande skrivning "Ambitionen är att inga barn ska drabbas av vräkning (ref. Hemlöshetsstrategin) och att antalet kommuner som arbetar förebyggande ska öka". Mål har ändrats till ambition och gäller bara vräkningarna. Men vad gäller för barn som är hemlösa utan ha blivit vräkta? Gäller inte ambitionen dem? Barn och ungdomar ska inte vara hemlösa. Inga andra heller. Vi måste ha en 0-tolerans mot hemlöshet.

– **Att man satsar en miljard** istället för de 8 miljoner kronor (knappt 450 kronor per hemlös!) som satsas i 2012 års budget på hemlöshet. Det skulle innebära en långsiktig lösning av hemlöshetsfrågan. Pengarna skulle räcka till en hyra på 5000 kronor i månaden åt Sveriges 18 000 hemlösa och stopp för vräkning av barn. Det skulle markera frågans vikt och kanske få kommunerna och också kraftigt öka sina satsningar.

– **Att man provar Bostad först** det arbetssätt som Lunds universitet har pläderat för under flera år. Bostad först eller Housing first heter modellen och den har provats med goda resultat på olika ställen i världen, bland annat på vissa ställen i Stockholm och i Helsingborg. Modellen går ut på att den hemlöse först får en egen bostad, därefter sätter

Socialtjänsten in massiva hjälpinsatser för lösa den problematik som omger hemlösheten. Man utgår från att en egen bostad är en grundtrygghet som den hemlöse behöver för att kunna ta itu med sina problem.

Även om det ekonomiska läget är osäkert bör vi både för de hemlösas och vår egen skull kunna göra lite mer för en grupp extremt fattiga i dagens samhälle.

Hans Swärd, professor i socialt arbete, Lunds universitet

Ann-Katrin Bäcklund, dekanus, Lunds universitet

Kerstin Svensson, prefekt, Social högskolan, Lunds universitet

Per Eriksson, rektor för Lunds universitet